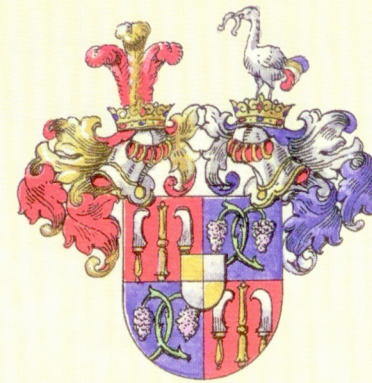

Rod Larisch-Mönnichů na Korbínsku

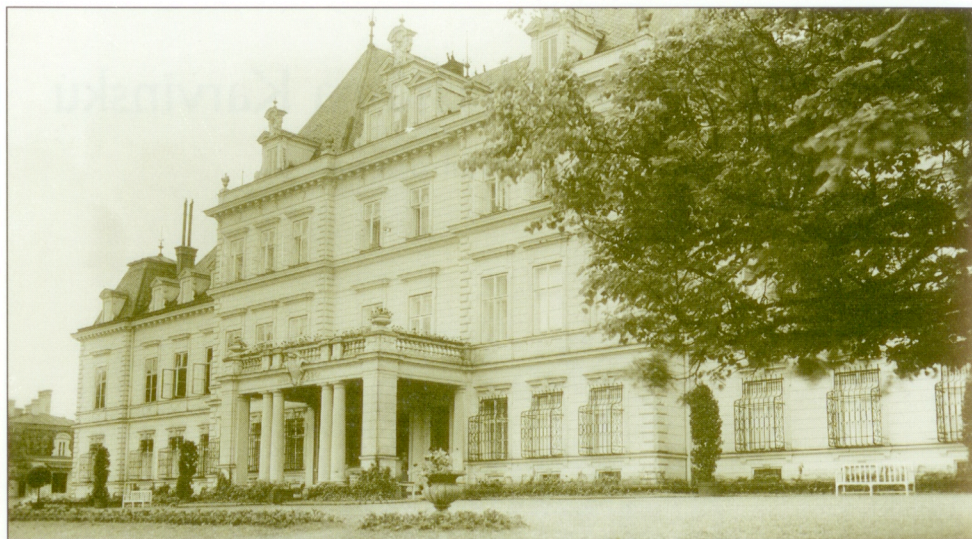
Rod Larisch-Mönnichů na Karvinsku

Veronika Matroszová

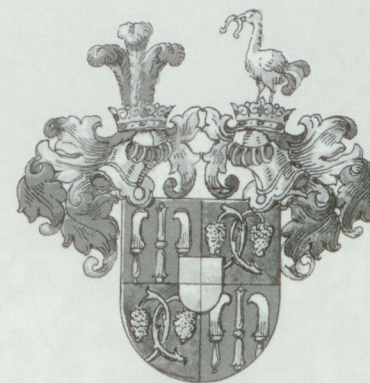

Na obálce je vyobrazen erb rodu Larisch-Mönnichů.

Státní okresní archiv Karviná 1999

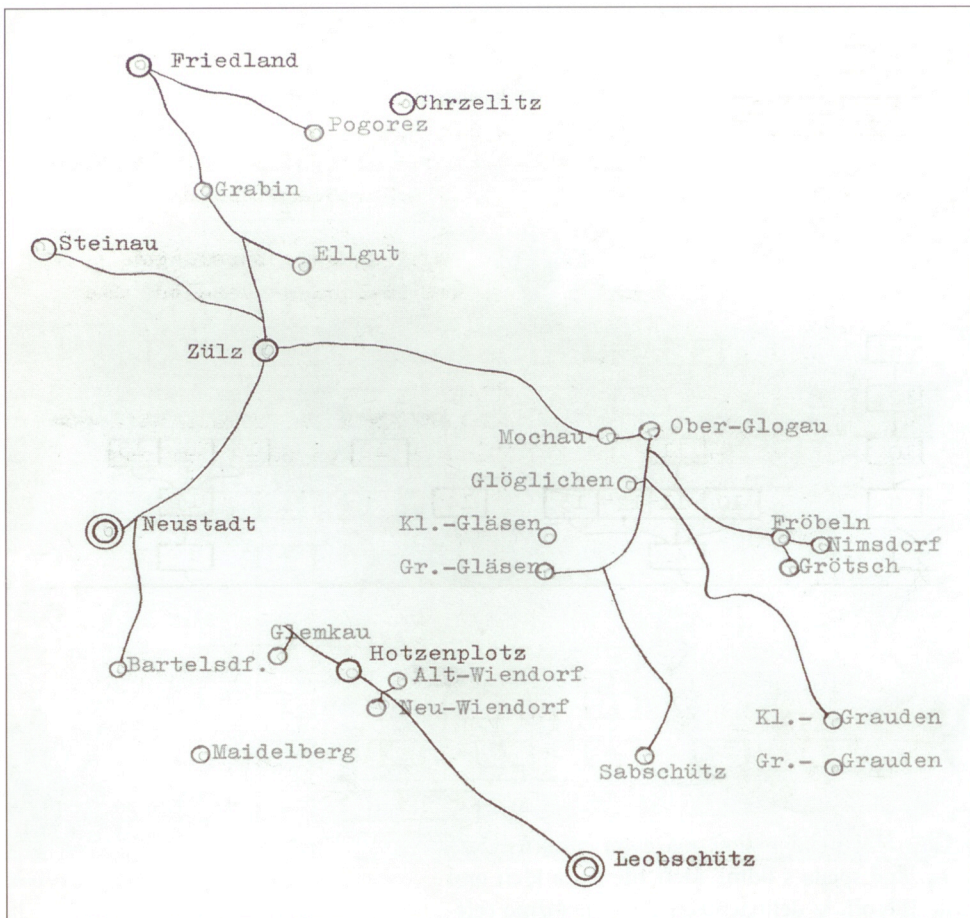

Zámek Solca.

Každý kraj nebo region má svou historii, která je nedílně spjata s lidmi, kteří zde žijí a kteří onu historii tvoří. V dějinách Karvinska potažmo celého Těšínska sehrál významnou roli šlechtický rod Larisch-Mönnichů. Jeho historie sahá až do 13. století a patří tedy k velmi starým slezským rodům. Jako nejstarší prapředek rodu bývá uváděn **Arnold z Klisina** připomínaný k roku 1279. Během následujících staletí se Laryšové rozdělili do několika větví, k těm hlavním patřili Laryšové z Nečeslavic a Laryšové ze Lhoty. Zakladatelem rodové větve Laryšů ze Lhoty je **Mikuláš Laryš ze Lhoty**. Přídomek „ze Lhoty“ je odvozen od sídla, jež Laryšové vlastnili, dnes bychom jej pod názvem Ligota Bialska našli na území Polska.

Přehledný plánec statků pánů z Klisina /Gläsen/ a prvních statků Laryšů ze Lhoty /Elguth/ dle F. J. Häusslera.

Na Těšínsku se Laryšové objevují v 16. století, kdy Jiří Laryš ze Lhoty získal, pravděpodobně sňatkem s Žofií Rudzkou z Rudz, statek Karviná. V listině z 22. února 1551 potvrzuje těšínský kníže Václav rozhodnutí Žofie Laryšové z Rudz o vyplacení podílů svým dětem, které měla v manželství se zemřelým těšínským měšťanem Cukrmacherem. Mezi svědky zde najdeme také jejího druhého manžela Jiřího Laryše ze Lhoty (viz katalog archiválií č. 1).

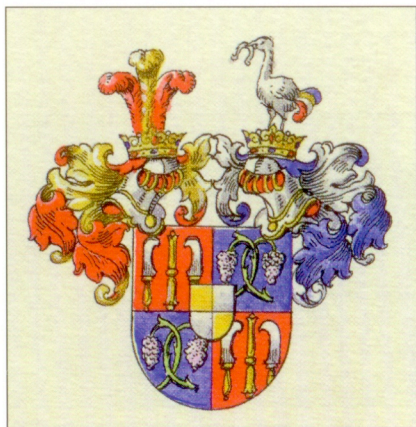
Listina z 22. února 1551.

Významnou událostí v historii každého rodu je povýšení ve šlechtické hierarchii. Hodnost svobodných pánů s predikátem „ze Lhoty a Karviné“ a povolení užívat erb bylo Laryšům uděleno dne 4. srpna 1654 na základě diplomu císaře Ferdinanda III. pro Jana Bedřicha Laryše ze Lhoty. Po smrti Jana Bedřicha se stal hlavou rodiny jeho syn Jindřich Ferdinand Laryš svobodný pán ze Lhoty a Karviné. Ten zřídil roku 1730 tzv. fideikomis. Majetek, který byl součástí rodinného fideikomisu, byl nedělitelný a nezcizitelný a přecházel na další členy rodiny dle přesně stanovených pravidel. Ta můžeme číst například v opisu závěti a zřízení fideikomisu Jindřicha Ferdinanda Laryše (č. 3, 47).

Jindřich Ferdinand se neoženil a neměl legitimního mužského potomka, a tak se stal dědicem fidei-

Jan Josef Larische	Anna Marie Tekly	1730	1731	1732	1733	1734	1735	1736	1737	1738	1739	1740	1741	1742	1743	1744	1745	1746	1747	1748	1749	1750	1751	1752	1753	1754	1755	1756	1757	1758	1759	1760	1761	1762	1763	1764	1765	1766	1767	1768	1769	1770	1771	1772	1773	1774	1775	1776	1777	1778	1779	1780	1781	1782	1783	1784	1785	1786	1787	1788	1789	1790	1791	1792	1793	1794	1795	1796	1797	1798	1799	1800	1801	1802	1803	1804	1805	1806	1807	1808	1809	1810	1811	1812	1813	1814	1815	1816	1817	1818	1819	1820	1821	1822	1823	1824	1825	1826	1827	1828	1829	1830	1831	1832	1833	1834	1835	1836	1837	1838	1839	1840	1841	1842	1843	1844	1845	1846	1847	1848	1849	1850	1851	1852	1853	1854	1855	1856	1857	1858	1859	1860	1861	1862	1863	1864	1865	1866	1867	1868	1869	1870	1871	1872	1873	1874	1875	1876	1877	1878	1879	1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	2047	2048	2049	2050	2051	2052	2053	2054	2055	2056	2057	2058	2059	2060	2061	2062	2063	2064	2065	2066	2067	2068	2069	2070	2071	2072	2073	2074	2075	2076	2077	2078	2079	2080	2081	2082	2083	2084	2085	2086	2087	2088	2089	2090	2091	2092	2093	2094	2095	2096	2097	2098	2099	2100	2101	2102	2103	2104	2105	2106	2107	2108	2109	2110	2111	2112	2113	2114	2115	2116	2117	2118	2119	2120	2121	2122	2123	2124	2125	2126	2127	2128	2129	2130	2131	2132	2133	2134	2135	2136	2137	2138	2139	2140	2141	2142	2143	2144	2145	2146	2147	2148	2149	2150	2151	2152	2153	2154	2155	2156	2157	2158	2159	2160	2161	2162	2163	2164	2165	2166	2167	2168	2169	2170	2171	2172	2173	2174	2175	2176	2177	2178	2179	2180	2181	2182	2183	2184	2185	2186	2187	2188	2189	2190	2191	2192	2193	2194	2195	2196	2197	2198	2199	2200	2201	2202	2203	2204	2205	2206	2207	2208	2209	2210	2211	2212	2213	2214	2215	2216	2217	2218	2219	2220	2221	2222	2223	2224	2225	2226	2227	2228	2229	2230	2231	2232	2233	2234	2235	2236	2237	2238	2239	2240	2241	2242	2243	2244	2245	2246	2247	2248	2249	2250	2251	2252	2253	2254	2255	2256	2257	2258	2259	2260	2261	2262	2263	2264	2265	2266	2267	2268	2269	2270	2271	2272	2273	2274	2275	2276	2277	2278	2279	2280	2281	2282	2283	2284	2285	2286	2287	2288	2289	2290	2291	2292	2293	2294	2295	2296	2297	2298	2299	2300	2301	2302	2303	2304	2305	2306	2307	2308	2309	2310	2311	2312	2313	2314	2315	2316	2317	2318	2319	2320	2321	2322	2323	2324	2325	2326	2327	2328	2329	2330	2331	2332	2333	2334	2335	2336	2337	2338	2339	2340	2341	2342	2343	2344	2345	2346	2347	2348	2349	2350	2351	2352	2353	2354	2355	2356	2357	2358	2359	2360	2361	2362	2363	2364	2365	2366	2367	2368	2369	2370	2371	2372	2373	2374	2375	2376	2377	2378	2379	2380	2381	2382	2383	2384	2385	2386	2387	2388	2389	2390	2391	2392	2393	2394	2395	2396	2397	2398	2399	2400	2401	2402	2403	2404	2405	2406	2407	2408	2409	2410	2411	2412	2413	2414	2415	2416	2417	2418	2419	2420	2421	2422	2423	2424	2425	2426	2427	2428	2429	2430	2431	2432	2433	2434	2435	2436	2437	2438	2439	2440	2441	2442	2443	2444	2445	2446	2447	2448	2449	2450	2451	2452	2453	2454	2455	2456	2457	2458	2459	2460	2461	2462	2463	2464	2465	2466	2467	2468	2469	2470	2471	2472	2473	2474	2475	2476	2477	2478	2479	2480	2481	2482	2483	2484	2485	2486	2487	2488	2489	2490	2491	2492	2493	2494	2495	2496	2497	2498	2499	2500	2501	2502	2503	2504	2505	2506	2507	2508	2509	2510	2511	2512	2513	2514	2515	2516	2517	2518	2519	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526	2527	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566	2567	2568	2569	2570	2571	2572	2573	2574	2575	2576	2577	2578	2579	2580	2581	2582	2583	2584	2585	2586	2587	2588	2589	2590	2591	2592	2593	2594	2595	2596	2597	2598	2599	2600	2601	2602	2603	2604	2605	2606	2607	2608	2609	2610	2611	2612	2613	2614	2615	2616	2617	2618	2619	2620	2621	2622	2623	2624	2625	2626	2627	2628	2629	2630	2631	2632	2633	2634	2635	2636	2637	2638	2639	2640	2641	2642	2643	2644	2645	2646	2647	2648	2649	2650	2651	2652	2653	2654	2655	2656	2657	2658	2659	2660	2661	2662	2663	2664	2665	2666	2667	2668	2669	2670	2671	2672	2673	2674	2675	2676	2677	2678	2679	2680	2681	2682	2683	2684	2685	2686	2687	2688	2689	2690	2691	2692	2693	2694	2695	2696	2697	2698	2699	2700	2701	2702	2703	2704	2705	2706	2707	2708	2709	2710	2711	2712	2713	2714	2715	2716	2717	2718	2719	2720	2721	2722	2723	2724	2725	2726	2727	2728	2729	2730	2731	2732	2733	2734	2735	2736	2737	2738	2739	2740	2741	2742	2743	2744	2745	2746	2747	2748	2749	2750	2751	2752	2753	2754	2755	2756	2757	2758	2759	2760	2761	2762	2763	2764	2765	2766	2767	2768	2769	2770	2771	2772	2773	2774	2775	2776	2777	2778	2779	2780	2781	2782	2783	2784	2785	2786	2787	2788	2789	2790	2791	2792	2793	2794	2795	2796	2797	2798	2799	2800	2801	2802	2803	2804	2805	2806	2807	2808	2809	2810	2811	2812	2813	2814	2815	2816	2817	2818	2819	2820	2821	2822	2823	2824	2825	2826	2827	2828	2829	2830	2831	2832	2833	2834	2835	2836	2837	2838	2839	2840	2841	2842	2843	2844	2845	2846	2847	2848	2849	2850	2851	2852	2853	2854	2855	2856	2857	2858	2859	2860	2861	2862	2863	2864	2865	2866	2867	2868	2869	2870	2871	2872	2873	2874	2875	2876	2877	2878	2879	2880	2881	2882	2883	2884	2885	2886	2887	2888	2889	2890	2891	2892	2893	2894	2895	2896	2897	2898	2899	2900	2901	2902	2903	2904	2905	2906	2907	2908	2909	2910	2911	2912	2913	2914	2915	2916	2917	2918	2919	2920	2921	2922	2923	2924	2925	2926	2927	2928	2929	2930	2931	2932	2933	2934	2935	2936	2937	2938	2939	2940	2941	2942	2943	2944	2945	2946	2947	2948	2949	2950	2951	2952	2953	2954	2955	2956	2957	2958	2959	2960	2961	2962	2963	2964	2965	2966	2967	2968	2969	2970	2971	2972	2973	2974	2975	2976	2977	2978	2979	2980	2981	2982	2983	2984	2985	2986	2987	2988	2989	2990	2991	2992	2993	2994	2995	2996	2997	2998	2999	3000	3001	3002	3003	3004	3005	3006	3007	3008	3009	3010	3011	3012	3013	3014	3015	3016	3017	3018	3019	3020	3021	3022	3023	3024	3025	3026	3027	3028	3029	3030	3031	3032	3033	3034	3035	3036	3037	3038	3039	3040	3041	3042	3043	3044	3045	3046	3047	3048	3049	3050	3051	3052	3053	3054	3055	3056	3057	3058	3059	3060	3061	3062	3063	3064	3065	3066	3067	3068	3069	3070	3071	3072	3073	3074	3075	3076	3077	3078	3079	3080	3081	3082	3083	3084	3085	3086	3087	3088	3089	3090	3091	3092	3093	3094	3095	3096	3097	3098	3099	3100	3101	3102
--------------------	------------------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

komisního panství jeho synovec **Jan František Vilém Laryš svobodný pán ze Lhoty a Karviné**. Ten vedle správy rodového majetku zastával, stejně jako jeho předci, řadu významných úřadů, byl zemským starším knížectví těšínského, c. k. vrchním úřadujícím prezidentem v Opavě, tajným radou a komořím. Jak uvádí František Josef Häussler ve své kronice rodu Larischů: „...vedl za doby nájezdů Prusů do Slezska s nasazením vlastního života a zanedbáním svého jmění a statků veřejné záležitosti pro dobro císařského rodu...“ Za cenné služby se mu dostalo náležité odměny, císařským diplomem ze dne 24. dubna 1748 byl povýšen do českého hraběcího stavu. Po jeho smrti v roce 1760 se panství ujal nejstarší syn **Kalixt Petr**. Protože neměl mužské potomky, přešel majetek po jeho smrti do rukou mladšího bratra **Jana Josefa Erdmana**. Z jeho sňatku s Marií Annou hraběnkou Hodicovou z Olbramic se narodilo šest dětí. Nejstarší syn **Jan Josef** se roku 1791 oženil s Annou Marií Teklou, poslední nositelkou rodového jména Mönnich. Spojení příjmení Mönnich a Larisch bylo povoleno diplomem císaře Leopolda II. ze dne 21. ledna 1791.

Erb rodu Larisch-Mönnich.

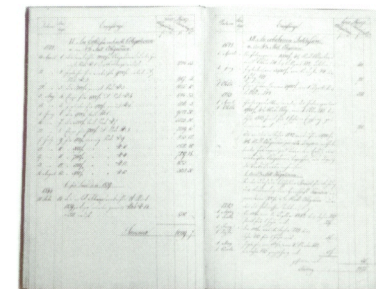
Během 18. století se také definitivně ustálilo používání německy psané podoby jména Larisch. Do té doby se můžeme setkat s různými tvary jako například Laryss, Laris. Proto je také v období do roku 1791 užíván přepis Laryš - Laryšové.

Sňatkem Jana Josefa Larische a Anny Marie Tekly z Mönnichů došlo nejen ke spojení majetků, rodových jmen, ale také ke spojení erbů. Nově vytvořený erb tvoří čtvrcený štít se středním štítkem. Střední štítek je rovněž čtvrcený (1. a 4. pole zlaté,

2. a 3. stříbrné). Ve štítu je pravé horní a levé dolní pole červené s uprostřed kolmo stojícím zlatým žezlem a po stranách dva vinařské nože. Levé horní a pravé dolní pole je modré se dvěma zlatými hrozny se zelenými stonky. Na štítě jsou dvě korunované turnajové přilby. Pravá přilba má tři pštrosí péra, levá s ptákem (pštrosím), držícím v zobáku podkovu.

Prvorozený syn manželů Jana hraběte Larische a Anny Marie Tekly z Mönnichů **Jindřich hrabě Larisch-Mönnich** se narodil v Karviné 23. února 1793. Roku 1817 se oženil s Gabrielou Jindřiškou hraběnkou Haugvicovou svobodnou paní z Malé Obiše. V době, kdy spravoval rodové majetky, zde došlo k velkému rozvoji, jak na úseku zemědělství, tak i průmyslu. Byl významným a úspěšným podnikatelem a zakladatelem celé řady podniků. Zemřel ve Florencii 21. dubna 1859.

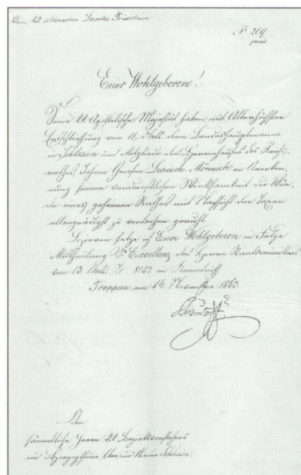
Dědicem fideikomisního panství se stal syn hraběte Jindřicha Larisch-Mönnicha **Jan**. Narodil se 30. května 1821 na zámku v Dolních Životicích na Opavsku. Vedle správy rodinných statků zastával také řadu významných úřadů nejen na úrovni Slezska, ale i celé rakouské monarchie, jak to ostatně dokládají také dochované archiválie. V letech 1861 - 1865 zastával funkci zemského hejtmana ve Slezsku. V roce 1861 byl jmenován členem panské sněmovny říšské rady, byl c. k. tajným radou a komořím. Ze 14. listopadu 1863 je oznámení c. k. slezského presidia v Opavě všem přednostům okresních úřadů v Dolním a Horním Slezsku o tom, že jeho Apoštolské veličenstvo udělilo Janu hraběti Larisch-Mönnichovi dne 11. listopadu 1863 titul tajného rady (č. 10). Dochoval se rovněž přípis ze dne 20. listopadu 1865, kde byl Okresní úřad

Knih osobních účtů hraběte Jindřicha Larisch-Mönnicha z let 1842-1844.

Jindřich Larisch-Mönnich (1793-1859).

Oznámení o udělení titulu tajného rady Janu hraběti Larisch-Mönnichovi.

ve Fryštátě informován o tom, že Jan hrabě Larisch-Mönnich se vzdal funkce zemského hejtmána ve Slezsku (č. 11). Patrně proto, že od 27. července 1865 vykonával úřad ministra financí ve vládě ministerského předsedy Belcrediho. V lednu 1867 byl z této funkce na vlastní žádost odvolán. Od roku 1871 zastával hodnost císařského vrchního dvorního maršálka. Obdržel také mnohá vyznamenání - byl rytířem rakouského Leopoldova řádu, čestným rytířem Maltézského řádu. Roku 1849 se oženil s Františkou svobodnou paní Kast z Ebelsbergu. Zemřel v Anglii roku 1884. Na pohřebním štítu můžeme číst nápis - Jan hrabě Larisch-Mönnich c. k. vrchní

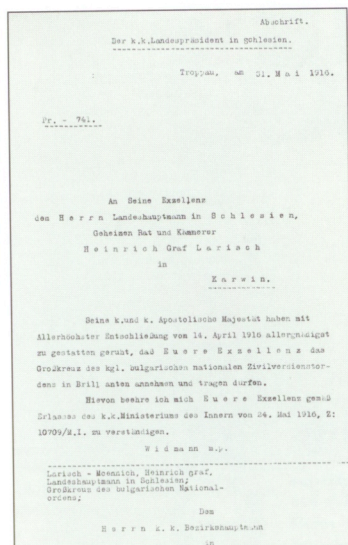
Jan hrabě Larisch-Mönnich (1821–1884).

Františka svobodná paní Kast z Ebelsbergu (1828–1902).

Slezská města udělují Jindřichu hraběti Larisch-Mönnichovi čestné občanství.

Upozornění Jindřicha hraběte Larisch-Mönnicha, o tom, že mu bylo uděleno právo přijmout a nosit velkokříž bulharského královského řádu Za civilní zásluhy.

Jindřich hrabě Larisch-Mönnich (1850–1918).

Jindřiška hraběnka Larisch-Mönnich (1853–1916).

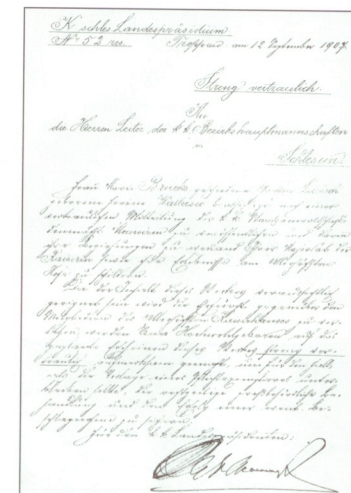
dvorní maršálek, tajný rada, rytíř řádu Zlatého rouna etc. zemřel v Lamport-Hall 3. června 1884 (č. 12).

Nejstarší syn Jana a Františky **Jindřich hrabě Larisch-Mönnich** se narodil 13. února 1850 v Ebelsbergu v Horním Rakousku. Byl dědičným členem panské sněmovny rakouské říšské rady, c. k. tajným radou a komořím, zemským hejtmanem ve Slezsku, prezidentem rakouské Slezské zemské lesní a hospodářské společnosti. U příležitosti třiceti let jeho působení v úřadu zemského hejtmána ve Slezsku mu slezská města udělila dne 26. června 1916 čestné občanství. Tento dokument s 24 vedutami a znaky slezských měst patří k nejcenějším archiváliím uloženým v karvinském archivu (č. 19). Také Jindřich hrabě Larisch-Mönnich obdržel mnoho významných řádů - Velkokříž rakouského Leopoldova řádu, řád čestného rytíře Maltézského řádu, velkokříž pruského královského řádu červené orlice (č. 17), velkokříž bulharského královského řádu Za civilní zásluhy (č. 18) a další. Roku 1871 se oženil se svou sestřenicí **Jindřiškou Larisch-Mönnich**. Zemřel na zámku Solca 8. prosince 1918.

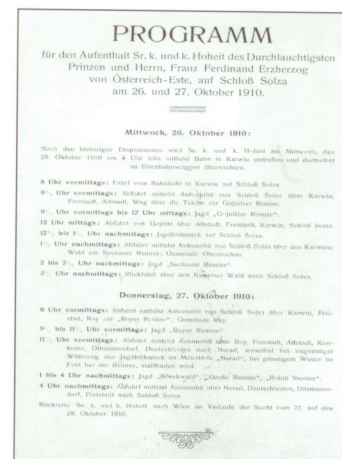
Zde bychom mohli poněkud odbočit a věnovat se osobě **Jiřího hraběte Larisch-Mönnicha**, i když nepatří k hlavní linii rodu (byl bratrancem Jindřicha Larisch-Mönnicha, mladším bratrem jeho manželky). A do historie spíše vstoupila jeho první manželka Marie Luisa svobodná paní z Wallersee, která byla neteří rakouské císařovny Alžběty (Sisi). Jiří Larisch-Mönnich se narodil 28. března 1855 ve Vídni jako druhé dítě Lea hraběte Larisch-Mönnicha a jeho manželky Heleny princezny Stirbey. Dne 20. října 1877

se na královském zámku v Jedlové v Uhrách oženil s Marií Luisou z Wallersee (č. 23). Manželství nebylo šťastné a 3. prosince 1896 bylo soudně rozvedeno. V roce 1913 vydala Marie Luisa z Wallersee paměti, kde píše o svém přátelství s rakouskou císařovnou Alžbětou, o poměrech na císařském dvoře a o pozadí sebevraždy korunního prince Rudolfa. Zmiňuje se zde také o svém manželovi Jiřím, ne však příliš lichotivě. O tom, jaký rozruch vyvolaly zmiňované paměti ve své době, svědčí dva příspisy slezského zemského prezidia z 3. května a 16. června 1913 přednostům politických úřadů ve Slezsku. Píše se v nich, že v Londýně a Berlíně byly vydány paměti Marie svobodné paní z Wallersee, a že tyto knihy je nutno zabavit, pokud se vyskytnou v okruhu působnosti zmíněných úřadů (č. 26).

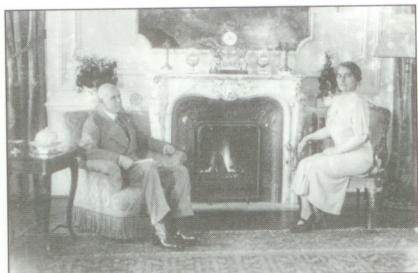
Významné postavení členů rodu Larisch-Mönnich ve společnosti jim dovoľovalo navázat styky nejen s císařskou habsburskou rodinou, ale také s představiteli dalších evropských panovnických domů. V roce 1877 pobýval na panství Larisch-Mönnichů korunní princ Rudolf, v roce 1906 se zde zastavil císař František Josef I. V letech 1910 a 1913 pobýval na zámku Solca následník trůnu František Ferdinand d'Este, což nám mimo jiné dokládají také programy těchto návštěv (č. 27, 28). Z těchto programů, které jsou velice podrobné a mnohdy jsou rozepsány takřka po čtvrt-hodinách, je zřejmé, že hosté se zde jezdili bavit. Hlavní náplň návštěv byly hony a hostiny. Několikrát měli Larisch-Mönnichové tu čest na svém panství přivítat také německého císaře Viléma II., v roce 1916 pak bulharského krále Ferdinanda.

Zpráva z 19. září 1907 okresnímu hejtmanství ve Frýštátě, že paní Marie Brucks, rozvedená hraběnka Larischová, rozená svobodná paní z Wallersee se zabývá sepsáním svých pamětí.

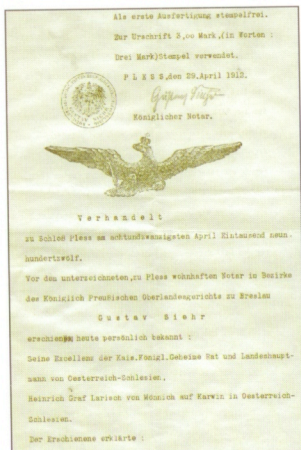
Program návštěvy Františka Ferdinanda d'Este na zámku Solca v roce 1910.

JUDr. Jan Larisch-Mönnich s manželkou Olivíí.

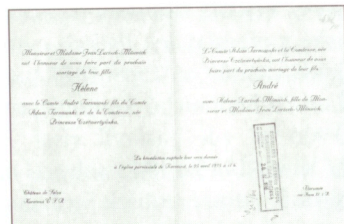
Jindřich, Helena, Eduard, Jan a Mary Larisch-Mönnichovi.

Svatební smlouva JUDr. Jana Larisch-Mönnicha a Olivie Fitz-Patrick z 29. dubna 1912.

Domovský list JUDr. Jana Larisch-Mönnicha z 26. května 1922.

Svatební oznámení Heleny hraběny Larisch-Mönnichové a hraběte André Tarnowského.

Prvorozený syn **Jindřich** se narodil 16. května 1913 na zámku v Ráji. Po maturitě na Německém reálném gymnáziu v Novém Bohumíně studoval na hornické akademii v Příbrami. Zemřel v Praze ve věku 20 let (č. 33).

Dcera **Helena** se narodila 1. května 1914 v Ráji u Fryštátu. Dne 25. dubna 1935 se na zámku Solca provdala za hraběte André Tarnowského. Z této významné události se dochovalo několik zajímavých dokumentů. Svatební oznámení (č. 34), zasedací pořádek pro obřad v kostele sv. Jindřicha v Karvině (č. 35) nebo jmenovité rozmístění hostů u svatební tabule (č. 36). V zasedacích pořádcích můžeme číst celou řadu významných jmen známých z šlechtických a podnikatelských kruhů, se kterými Larisch-Mönnichové udržovali přátelské či obchodní styky nebo byli v příbuzenském vztahu. Dochovalo se rovněž velké množství fotografií. Dnes žije Helena Larisch-Mönnichová v Brazílii.

Syn **Eduard** se narodil na zámku Solca 4. ledna 1916. Po maturitě na Německém reálném gymnáziu v Novém Bohumíně studoval na hornické akademii v Příbrami. První manželství s Helenou Šebelovou bylo rozvedeno po čtyřech letech. Oženil se pak ještě dvakrát. Ze tří manželství se narodily čtyři děti. Zemřel v Palfau 31. července 1987.

Také třetí syn **Jan** se narodil na zámku Solca, a to 15. listopadu 1917. Jako všichni jeho sourozenci také on maturoval na Německém reálném gymnáziu v Novém Bohumíně. Že byl výborným studentem, stejně jako jeho bratr Eduard, dokládají třídní katalogy gymnázia. Objevují se zde pouze známky výborná a chvalitebná (č. 37, 38). Po maturitě studoval na univerzitě v Belgii. V říjnu 1940 se oženil s hraběnkou Vilemínou Schaffgotschovou. Ta 22. listopadu 1945 tragicky zahynula při autonehodě v Brtnici u Třebíče.

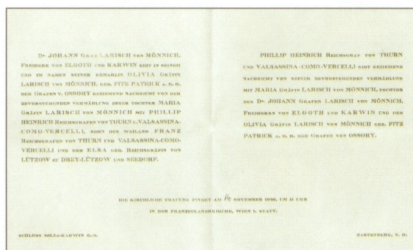
Třídní katalog 8. třídy Německého reálného gymnázia v Novém Bohumíně.

Svatba Heleny Larisch-Mönnichové.

Plán na přístavbu portálu k zámku Solca.

Svatební oznámení Mary hraběnky Larisch-Mönnichové a hraběte Filipa z Thurn Taxisů a Valsassina – Como Vercelli.

Jan Larisch-Mönnich v Karvině v červnu 1993 (foto František Sikora).

V roce 1952 se Jan Larisch-Mönnich oženil podruhé, jeho manželkou se stala Marie de Salamanca y Caro. Ze dvou manželství se narodilo osm dětí. Jan Larisch-Mönnich zemřel ve Španělsku 7. března 1997. Jeho pohřeb se odehrával na třech místech - ve Španělsku, Rakousku a také v kostele Povýšení sv. Kříže v Karvině-Fryštátě.

Nejmladší dcera **Mary** se narodila na zámku Solca 11. května 1921. Dne 14. listopadu 1940 se ve Vídni provdala za hraběte Filipa z Thurn Taxisů a Valsassina - Como Vercelli (č. 39). Dnes žije v rakouském Rastenbergu.

Tři z dětí Jan, Helena a Mary měli možnost v 90. letech navštívit své rodiště. Při těchto návštěvách byla pořizena také celá řada fotografií.

Hlavním rodinným sídlem posledních čtyř generací Larisch-Mönnichů byl zámek **Solca**. Byl postaven počátkem 70. let 19. století v té době moderním novorenesančním slohu. Střední trakt byl dvoupatrový, boční jednopatrová křídla byla

dostavěna později. Z roku 1905 se dochoval plán na přístavbu portálu k zámku (č. 41). Pozoruhodné jsou rovněž návrhy interiéru (č. 42). V prosinci 1944 zámek vyhořel. V roce 1947 bylo rozhodnuto, že nejvíce poškozená část bude stržena, nejméně poškozená část pak bude přebudována na zdravotní středisko. Adaptační práce proběhly v letech 1947 až 1950. Zdravotnictví však zámek nesloužil dlouho, již v roce 1953 byl zbourán (č. 44). V rozsáhlém parku, který jej obklopoval, byla zbudována rodinná hrobka a kaple.

Jen na území dnešní Karviné vlastnili Larisch-Mönnichové ještě dva další zámky, a to ve Fryštátě a Ráji. **Zámek ve Fryštátě** získali v roce 1792. Do roku 1800 zde byly provedeny rozsáhlé stavební úpravy, zámek byl rozšířen a opatřen empírovou fasádou, byla postavena boční zámecká budova tzv. Lottihaus. Z roku 1804 je park v anglickém stylu. Roku 1899 koupili Larisch-Mönnichové rajske panství a s ním **zámek v Ráji**. Také zde byly v letech 1899-1903 provedeny rozsáhlé stavební úpravy. Po roce 1945 sloužil zámek jako nemocnice, později jako sklad zdravotnických potřeb. V 70. letech byl zbourán.

Larisch-Mönnichové vlastnili také poměrně rozsáhlý pozemkový majetek. Jeho základem se stal statek **Karviná**, který získal Jiří Laryš ze Lhoty v 16. století. Podle berního sumáře z roku 1619 vlastnil Jindřich Laryš ze Lhoty **Karvinou, Stonavu, Solcu a 1/2 Albrechtic**, celkem 184 usedlostí. V roce 1730 vytvořil Jindřich Ferdinand Laryš svobodný pán ze Lhoty a Karviné rodinný fideikomis, který zahrnoval statky **Karviná, Solca, Albrechtice, Horní Těrlicko** a dále statky, které bychom dnes našli na území Polské republiky

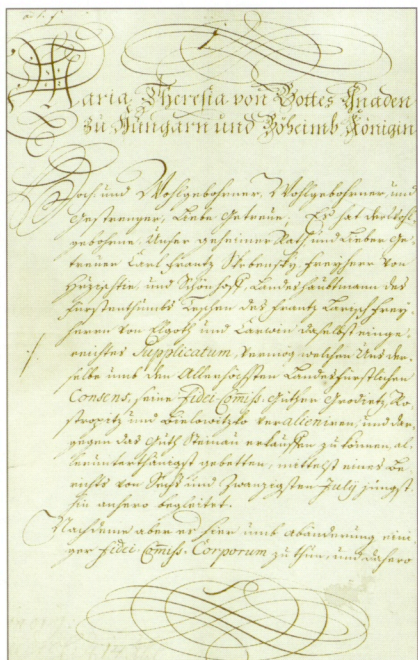
Z pohřbu Jana Larisch-Mönnicha v Karvině v roce 1997 (foto Leonard Adamec).

Hrobka Larisch-Mönnichů v Karvině-Solci (v 80. letech byla rozeebrána a umístěna v areálu Technických služeb města Karviné).

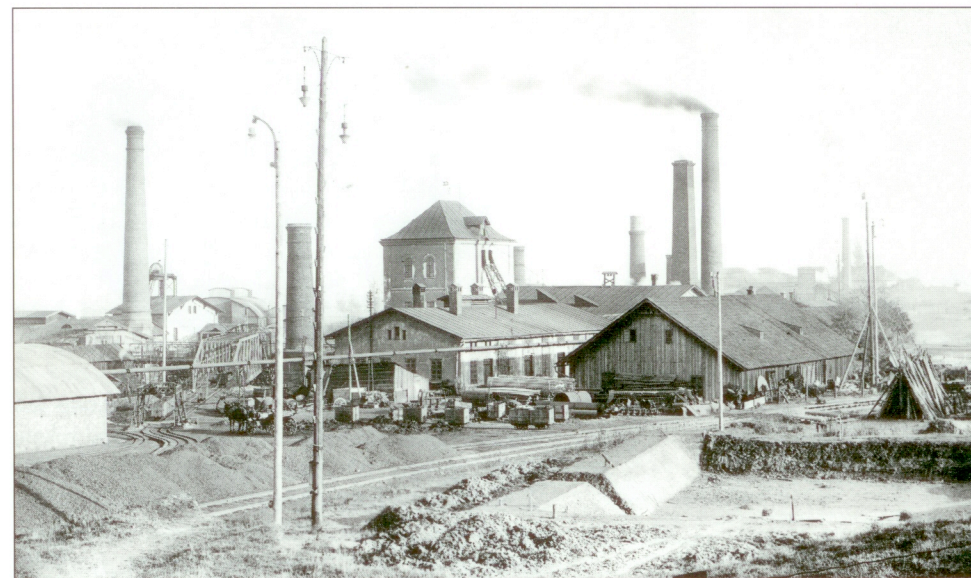

Vytvoření fideikomis v r. 1730 - fotokopie.

Marie Terezie dává roku 1743 souhlas k vyjmutí statků Hradce, Roztropice a Bilovic na Těšínsku z komplexu fideikomisních statků a ke koupi statku Stonavy a jejímu začlenění k fideikomisu.

(Roztropice, Grodziec, Swietoszówka, Bierów a Bielowicko v těšínském vévodství a Rogów, Bluszczów, Syrinka a Plesowitz v ratibořském vévodství). Ne všechny statky, které kdy Larischové získali, však zůstaly v jejich držení natrvalo. V roce 1743 byla do komplexu fideikomisních statků začleněna **Stonava**. V roce 1790 zakoupili statek **Petřvald**, roku 1792 nižší stavovské panství **Dolní Lutyně** s Dětmarovicemi, Skřečoní, Věřnovicemi a Novou Vsí a **Fryštát** s Koukolnou, Starým Městem, Špluchovem, Zavadou, Mizerovem a Horní Suchou. Počátkem 19. století se staly jejich majetkem také **Stanislavice** a **Petrovice**. Jindřich hrabě Larisch-Mönnich zdědil po smrti své matky Anny Marie Tekly z Mönnichů v roce 1829 statek **Rychvald**. V roce 1835 a 1836 získali Larisch-Mönnichové dva statky na uherskohradištsku **Nový Světlav** a **Vasilsko**, v polovině 19. století statky **Dolní** a **Horní Marklovice**. V 80. letech 19. století získal Jindřich Larisch-Mönnich nižší stavovské panství **Bohumín** s Novým Bohumínem a **Dolní a Horní Žibřidovice** (Zebrzydowice, PR), roku 1893 statek **Šenov**, v téže roce byl ke Karvině připojen statek **Prstná**. Roku 1899 získali nižší stavovské panství **Ráj** s vesnicemi Darkov a Louky, počátkem 20. století pak ještě dva menší statky **Pitrov** a **Javoří** (Pitrow a Jaworze, PR). Vznik Československé republiky znamenal velké změny v držbě nemovitého majetku. Ve 20.-30. letech 20. století proběhla pozemková reforma. Před jejím započatím měl pozemkový majetek JUDr. Jana Larisch-Mönnicha na území Československé republiky rozlohu 7 972 ha, po jejím skončení zhruba polovinu (č. 54).

Důl Jan-Karel.

Na svých statcích se Larisch-Mönnichové nevěnovali pouze zemědělství, koncem 18. století zahájili dolování uhlí a založili také celou řadu dalších průmyslových podniků.

Počátky dolování se datují k roku 1776, kdy Jan Josef Erdman Larisch našel na svém panství uhlí. Počáteční neúspěchy s odbytem vedly k přerušení těžby, ale od roku 1794 pokračuje těžba bez přerušení. Tyto prvopočátky dokumentuje duplikát potvrzení horního hejtmanství v Olomouci z roku 1860, kterým se potvrzuje kutací povolení a udělení důlních měř na vrchu Ptáčník v Karvině, stvrzené roku 1811 horním soudem v Kutné Hoře (č. 55). Na území Karvině bylo postupně vyhloubeno několik menších jam: František, Lev, Fridolin, Emilie, Válečná a jiné. Z jejich propůjček povstalo

Karviná			
Seznam zaměstnanců Larisch-Mönnichovy parní pily v Karvině z roku 1889.			
Číslo	Jméno	Stav	Podpis
1	František	První	
2	Lev	První	
3	Fridolin	První	
4	Emilie	První	
5	Válečná	První	
6	Jan	První	
7	Josef	První	
8	Antonín	První	
9	Bedřich	První	
10	Jan	První	
11	František	První	
12	Lev	První	
13	Fridolin	První	
14	Emilie	První	
15	Válečná	První	
16	Jan	První	
17	Josef	První	
18	Antonín	První	
19	Bedřich	První	
20	Jan	První	

Seznam zaměstnanců Larisch-Mönnichovy parní pily v Karvině z roku 1889.

Vývěsní štít karvinského pivovaru.

důlní pole dolu Jan-Karel. Hloubení jámy Jan bylo zahájeno roku 1860, jámy Karel před rokem 1862. V roce 1856 bylo zahájeno hloubení jámy č. XVII, která byla v roce 1884 přejmenována na Františku. Z roku 1856 je také těžní jáma Gabzdylova (č. VI), později nazvaná Jindřich. Jáma Hlubina je z roku 1871. V roce 1911 byla vybudována těžní a výdušná jáma František v Horní Suché. První koksovací pec nechal Jindřich hrabě Larisch-Mönnich postavit v roce 1843, zpočátku se zde pracovalo jen v jednotlivých primitivních pecích, brzy však byla výroba rozšířena. Po roce 1860, kdy byl uveden do provozu důl Jan, došlo také k rozšíření koksovy a k podstatnému zkvalitnění výroby. U dolu Jan-Karel byla roku 1895 zprovozněna také elektrárna.

Z dalších podniků jmenujme alespoň některé. Pivovar v Karviné byl vybudován v první polovině 19. století. Svému účelu sloužil až do roku 1860, kdy byl dán do provozu pivovar nový, který byl pak dále modernizován. Cukrovar v Horní Suché založil roku 1832 Jindřich hrabě Larisch-Mönnich (1793-1859) jako první v rakouské části Slezska. Přes počáteční úspěchy byla roku 1871

výroba cukru v Horní Suché zastavena. Velmi rozšířeným odvětvím bylo lihovarnictví. Na panství Larisch-Mönnichů bylo lihovarů hned několik. V první polovině 50. let 19. století založil Jindřich hrabě Larisch-Mönnich Továrnu na výrobu sody v Petrovích, Továrnu na hliněné zboží v Horní Lutyni a Továrnu na zinkové barvy v Petřvaldě. Vznik petrovičské chemické továrny dokumentuje například opis výnosu c. k. slezského berního ředitelství z roku 1858 pro c. k. slezskou zemskou berní komisi, kterým se povoluje továrně hraběte Larisch-Mönnicha v Petrovích vyrábět sodu a vedlejší produkty z ní (č. 64). Po smrti Jindřicha Larisch-Mönnicha v roce 1859 přešly továrny v Horní Lutyni a Petřvaldě na jeho nejmladšího syna Evžena Larisch-Mönnicha a po jeho úmrtí na jeho dcery. Jan Larisch-Mönnich (1821-1884) stál u zrodu Rafinerie lihu v Karviné v roce 1863. Rafinerie petroleje v Bohumíně byla založena roku 1887 (již v roce 1893 závod odkoupila Rafinerie minerálních olejů, a.s. Budapešť). Na Larisch-Mönnichových pozemcích se nacházely rozsáhlé lesy. Vytěžené dřevo bylo nutno zpracovávat, proto byla také založena u dolu Jan v Karviné pila. Stanovy podnikové nemocenské pokladny z roku 1889 byly napsány pro Larisch-Mönnichovy průmyslové podniky, a to: Rafinerii petroleje v Bohumíně, zemědělský podnik v Dolní Lutyni, parní pilu, rafinerii lihu a pivovar v Karviné, palímu lihu v Bezdínku (dnes součást Dolní Lutyně), Karviné, Starém Městě, Marklovicích, Žibřidovicích, Zavadě, Horní Suché a Stonavě a ve Stanislavicích (č. 59). Cihelna v Horní Suché byla zapsána do firemního rejstříku v roce 1912. Roku 1899 odkoupili Larisch-Mönnichové rajske panství,

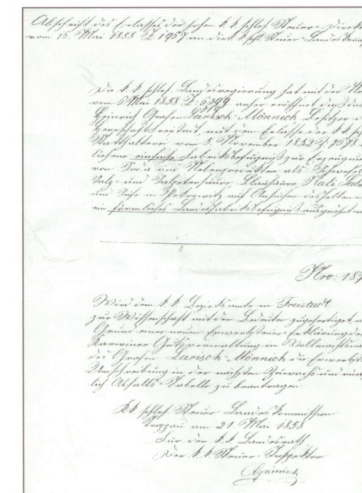
Elektrické pecky, nepřetržitý provoz, Umělecké, trojky, kulovnice s dalekohledy nepřetržitě nastřelové, flobertky, revolvery, opakovači pistole, vřetelové, — Lovcké potřeby, hoře, pouzdra a kožené zboží vady na skladě. Rychlé opravy a obnovení zbraní. Vypovídání ukázkových zvířat a ptáků. Vyzádejte si můj nový obilný ceník!!

TOVÁRNA NA HLINĚNÉ ZBOŽÍ V POLSKÉ LUTYNĚ U ORLOVÉ.

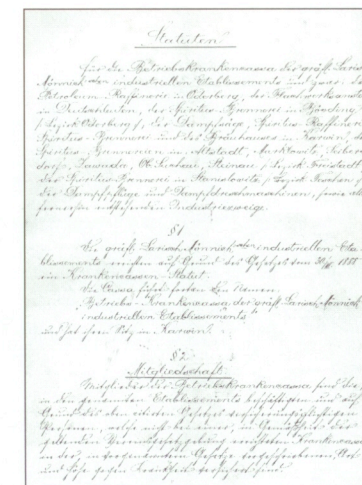
Výroba prvotřídních šamotových kamen a sporáků, šamotových cihel a ploten. Roury pro kanalizace, hliněné krmelce pro koně a prasata, hrnce všeho druhu a veškeré hliněné zboží. Postavení kamen obstaráme našimi staviteli.

ELBERTZHAGEN & GLASSNER
STROJIRNA SPOL. PRŮMYSLU ŽELEZÁRSKÉHO A OCELÁRSKÉHO S R. O.,
Tel. 410 a 420. MOR. OSTRAVA. Za roku 1872.
Dodávám a montuji prvotřídně a za mírnou ceny veškeré výrobky našich oddělení:
**ELEKTRICKÉ SVAROVÁNÍ - STROJIRNA
SLÉVÁRNA ŠEDÉ LITINY - OCELÁRNA**

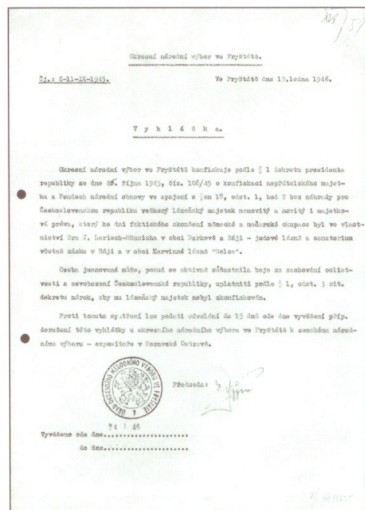
Z Katalogu průmyslové, živnostenské, kulturní a hospodářské výstavy v Orlové v roce 1926.

Opis výnosu c. k. slezského berního ředitelství z roku 1858 pro c. k. slezskou zemskou berní komisi, kterým se povoluje továrně hraběte Larisch-Mönnicha v Petrovích vyrábět sodu a vedlejší produkty z ní.

Stanovy podnikové nemocenské pokladny z roku 1889.

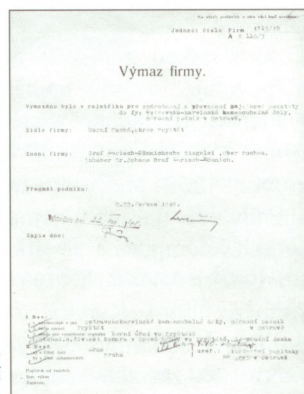

Vyhláška o konfiskaci jodových lázní a sanatoria v Darkově a Ráji, včetně zámku v Ráji a lázní Solca v Karvině z 12. ledna 1946.

na jehož katastru se nacházely také jodobromové lázně.

Roku 1873 bylo zřízeno pro všechny Larisch-Mönnichovy podniky centrální ředitelství. Původně sídlilo ve starém zámku v Karvině čp. 1, ve 40. letech následujícího století byla vystavěna budova nová.

V roce 1945 byl veškerý majetek Larisch-Mönnichů zkonfiskován a znárodněn.

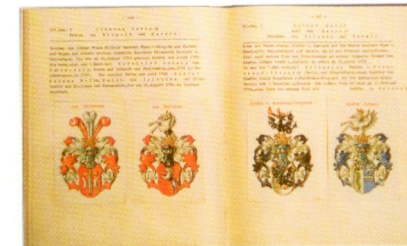

Výmaz firmy Larisch-Mönnichovy cihelny v Horní Suché z obchodního rejstříku.

Larisch-Mönnichovo centrální ředitelství v Karvině.

Historii rodu Larisch-Mönnichů zachytil ve svém rozsáhlém a podrobném díle František Josef Häussler. Narodil se v Opavě 11. června 1892. Po absolutoriu na vyšší reálce v roce 1911 studoval na Vysoké škole zemědělské ve Vídni. Byl archivářem řádu maltézských rytířů a od roku 1938 správcem statku Dívčí Hrad. Zabýval se genealogií šlechtických rodů, vydal také několik genealogických prací. Na objednávku Olivie Larisch-Mönnichové vznikla ve 30. letech 20. století jeho práce „Dějiny prastarého šlechtického rodu Larischů, svobodných pánů a hrabat tohoto rodu a rovněž dále pocházejících hrabat z Larisch-Mönnichů svobodných pánů ze Lhoty a Karvině“. František Josef Häussler zpracoval při práci na genealogii rodu řadu archivních materiálů a také velké množství literatury. Vzniklo tak

Dějiny prastarého šlechtického rodu Larischů Františka Josefa Häusslera.

Fotografie z výstavní síně.

významné dílo, zachycující historii rodu od 13. století až do roku 1935 (č. 68). Po jednom exempláři tohoto díla můžeme najít ve Státním okresním archivu v Karviné a v Zemském archivu v Opavě.

V roce 1981 přeložil Häusslerovu práci spolu s Ing. Jaroslavem Rosínem karvinský historik Rudolf Hrubý. Ten se ujal také nelehkého úkolu a dovedl ve své knize genealogii rodu až do roku 1992.

Obě tyto práce se staly spolu s diplomovou prací Marty Matýskové výchozím bodem při přípravě výstavy věnované Larisch-Mönnichům. Výstavu připravili pracovníci karvinského archivu z materiálů dochovaných ve Státním okresním archivu v Karviné, Zemském archivu v Opavě a Archivu OKD a. s. v Ostravě. Katalog vystavených archíválií umožní získat alespoň rámcový přehled o dochovaných materiálech. Vernisáž proběhla 3. června 1999 a výstava trvala do konce ledna roku 2000. V zadní části výstavní síně bylo možno zhlédnout „zámecký pokoj“, který měl návštěvníkům navodit atmosféru zámeckého sídla. Doplnkové trojrozměrné předměty spolu s vybavením pokoje zapůjčilo Ostravské muzeum.

Fotografie z výstavní síně.

Katalog vystavených archiválií

Nejstarší dokumenty

1.

Listina z 22. února 1551

Václav, kníže těšínský a Velkého Hlohova potvrzuje rozhodnutí Žofie Laryšové z Rudz o vyplacení podílů svým dětem, které měla v manželství se zemřelým Oldřichem Cukrmacherem. Mezi svědky uveden také Jiří Laryš ze Lhoty.

Státní okresní archiv Karviná, fond Archiv města Český Těšín

2.

Soupis majetku zemřelého Valentina Laryše ze Lhoty z roku 1571.

V soupisu nalezneme prsteny, dlužní úpisy, ošacení, hrnce, domácí zvířata i zemědělské plodiny.

Zemský archiv Opava, fond Zemské právo opavsko-krnovské v Opavě

3.

Opis závěti Jindřicha Laryše svobodného pána ze Lhoty a Karviné a zřízení fideikomisu z roku 1730.

Státní okresní archiv Karviná, fond Archiv města Karviná

4.

Soupis majetku zemřelého Jindřicha Laryše z ledna roku 1731, nalezneme zde například zlaté a stříbrné šperky, peníze nebo oblečení.

Zemský archiv Opava, fond Hejtmanský

úřad knížectví opavsko-krnovského v Opavě

5.

Zápis o úmrtí Jindřicha Laryše ze 14. června 1730 v úmrtní matrice karvinské farnosti - xerokopie.

Zemský archiv Opava, fond Sběrka matrik Severomoravského kraje

6.

Zápis o sňatku Jana Josefa Larische a Anny Marie Tekly z Mönnichů 14. dubna 1791 v oddací matrice ř. k. fary Hnojník - xerokopie.

Zemský archiv Opava, fond Sběrka matrik Severomoravského kraje

7.

Knih učebních úkolů Jana hraběte Larisch-Mönnicha z roku 1809.

Zemský archiv Opava, fond Velkostatek Karviná

Jindřich hrabě Larisch-Mönnich

8.

Knih osobních účtů hraběte Jindřicha Larisch-Mönnicha z let 1842-1844.

Zemský archiv Opava, fond Velkostatek Karviná

Jan hrabě Larisch-Mönnich

9.

Patronátní listina Jana hraběte Larisch-Mönnicha z 26. srpna 1862, kterou potvrzuje podporu farnosti ve Stonavě.

Státní okresní archiv Karviná, fond Farní úřad Stonava

10.

Oznámení c. k. slezského zemského presidia v Opavě ze dne 14. listopadu 1863 všem přednostům okresních úřadů v Dolním a Horním Slezsku o tom, že jeho Apoštolské veličenstvo dne 11. listopadu 1863 udělilo Janu hraběti Larisch-Mönnichovi, zemskému hejtmanovi ve Slezsku titul tajného rady.

Státní okresní archiv Karviná, fond Okresní úřad Fryštát - presidiální spisy

11.

Přípis c. k. slezského zemského presidia v Opavě ze dne 20. listopadu 1865 přednostovi Okresního úřadu ve Fryštátě o tom, že Jan hrabě Larisch-Mönnich se vzdal funkce zemského hejtmana ve Slezsku.

Státní okresní archiv Karviná, fond Okresní úřad Fryštát - presidiální spisy

12.

Pohřební štít s nápisem: Jan hrabě Larisch-Mönnich c. k. vrchní dvorní maršálek, tajný rada, rytíř řádu Zlatého rouna etc. zemřel v Lamport-Hall 3. června 1884.

Státní okresní archiv Karviná, fond Sběrka archiválií

13.

Dopis hospodářského ředitelství majetku hraběte Larisch-Mönnicha ze dne 21. 2. 1902 Ř. k. farnímu úřadu v Dětmovicích o úmrtí hraběnky Františky Larisch-Mönnichové ve

Vídni s prosbou, aby s touto zprávou seznámil farníky.

Státní okresní archiv Karviná, fond Sběrka archiválií

14.

Článek ve vídeňských novinách „Gambrius“ věnovaný úmrtí Jana Larisch-Mönnicha.

Zemský archiv Opava, fond Velkostatek Karviná

Jindřich hrabě Larisch-Mönnich

15.

Zemědělská společnost knížectví těšínského v Těšíně jmenuje Jindřicha hraběte Larisch-Mönnicha v roce 1892 čestným členem.

Zemský archiv Opava, fond Velkostatek Karviná

16.

Program stříbrné svatby Jindřicha a Jindřišky Larisch-Mönnich z roku 1896.

Státní okresní archiv Karviná, fond Sběrka archiválií

17.

Dopis c. k. zemského presidia ve Slezsku z 27. října 1913 okresnímu hejtmanovi ve Fryštátě, kde je upozorněn, že při návštěvě německého císaře Viléma II. na zámku Solca obdrží od něj Jindřich hrabě Larisch-Mönnich velkokříž pruského královského řádu červené olice.

Státní okresní archiv Karviná, fond Okresní úřad Fryštát - presidiální spisy

18. Opis dopisu c. k. zemského presidia ve Slezsku, kterým upozorňuje Jindřicha hraběte Larisch-Mönnicha, že císařským rozhodnutím ze dne 14. 4. 1916 mu bylo uděleno právo přijmout a nosit velkokříž bulharského královského řádu Za civilní zásluhy. Státní okresní archiv Karviná, fond Okresní úřad Fryštát - presidiální spisy
19. Slezská města udělují Jindřichu hraběti Larisch-Mönnichovi čestné občanství u příležitosti 30 let jeho působení v úřadu zemského hejtmána ve Slezsku, datováno v Opavě 26. června 1916. Státní okresní archiv Karviná, fond Archiv města Karvinná
20. Opis poslední vůle Jindřicha Larisch-Mönnicha ze 7. listopadu 1916. Univerzálním dědicem movitého i nemovitého majetku byl jmenován JUDr. Jan Larisch-Mönnich. Druhorozený syn Bedřich měl obdržet panství Šenov, 3 miliony korun a 10 % z čistého zisku uhelných dolů a koksoven, třetí syn JUDr. Jindřich dostal statek Javoří a také 3 miliony korun a 10 % z čistého zisku uhelných dolů a koksoven. Svým dcerám Františce a Eleonoře odkázal Jindřich Larisch-Mönnich každé 4 miliony korun. Zemský archiv Opava, fond Velkostatek Karviná
21. Úmrtní list Jindřišky hraběnky Larisch-Mönnich. Státní okresní archiv Karviná, fond Sbirka archiválií
22. Úmrtní oznámení Jindřicha hraběte Larisch-Mönnicha. Státní okresní archiv Karviná, fond Sbirka archiválií
- Jiří hrabě Larisch-Mönnich**
23. Program uspořádání svatby Jiřího Larische s Marií Luisou z Wallersee na královském zámku v Gödölle (Jedlové) v sobotu 20. října 1877. Státní okresní archiv Karviná, fond Sbirka archiválií
24. Dopis vrchního komorníka císaře Františka Josefa I. ze dne 31. října 1877 v němž sděluje, že jeho Apoštolské veličenstvo potvrdilo vlastnoručním podpisem dne 28. října t. r. možnost volného přístupu ke dvoru hraběti Jiřímu Larisch-Mönnichovi a jeho manželce Marii Luise hraběnce Larisch-Mönnich. Státní okresní archiv Karviná, fond Sbirka archiválií
25. Zpráva slezského zemského presidia v Opavě

a státního návladnictví v Těšíně z 12. září 1907 Okresnímu hejtmanství ve Fryštátě, že paní Marie Brucks, rozvedená hraběnka Larischová, rozená svobodná paní z Wallersee se zabývá sepsí pamětí, ve kterých chce vylíčit své prožitky na panovnickém dvoře. Státní okresní archiv Karviná, fond Okresní úřad Fryštát - presidiální spisy

26. Dopisy slezského zemského presidia z 3. května a 16. června 1913 přednostům politických úřadů ve Slezsku, že v Londýně a Berlíně byly vydány paměti Marie svobodné paní z Wallersee, a že knihy je nutno v případě výskytu v jejich okruhu působnosti zabavit. Státní okresní archiv Karviná, fond Okresní úřad Fryštát - presidiální spisy

Významné návštěvy na zámku Solca

27. Program návštěvy Františka Ferdinanda d'Este na zámku Solca ve dnech 26. a 27. října 1910. Státní okresní archiv Karviná, fond Archiv města Karvinná

28. Program návštěvy Františka Ferdinanda d'Este na zámku Solca ve dnech 5. a 6. listopadu 1913. Státní okresní archiv Karviná, fond Okresní úřad Fryštát - presidiální spisy

JUDr. Jan Larisch-Mönnich

29. Svatební smlouva JUDr. Jana Larisch-Mönnicha a Olivie Fitz-Patrickové z 29. dubna 1912. Státní okresní archiv Karviná, fond Sbirka archiválií

30. Domovský list JUDr. Jana Larisch-Mönnicha z 26. května 1922. Zemský archiv Opava, fond Velkostatek Karviná

31. Sčítací arch z roku 1921. Státní okresní archiv Karviná, fond Okresní úřad Fryštát

32. Žádost JUDr. Jana Larisch-Mönnicha a Olivie Larisch-Mönnichové o navrácení československého státního občanství z 15. října 1945. Státní okresní archiv Karviná, fond Okresní národní výbor Fryštát

Děti JUDr. Jana Larisch-Mönnicha a Olivie Fitz-Patrickové

33. Zápis o úmrtí Jindřicha hraběte Larisch-Mönnicha. Státní okresní archiv Karviná, fond Okresní soud Karviná

34.
Svatební oznámení Heleny hraběnky Larisch-Mönnich a hraběte André Tarnowského.
Státní okresní archiv Karviná, fond Archiv města Karvinná

35.
Usazení svatebních hostů v kostele sv. Jindřicha v Karvině.
Státní okresní archiv Karviná, fond Sběrka archiválií

36.
Zasedací pořádek u svatební tabule při svatbě Heleny hraběnky Larisch-Mönnich a hraběte André Tarnowského.
Státní okresní archiv Karviná, fond Sběrka archiválií

37.
Třídní katalog 8. třídy Německého reálného gymnázia v Novém Bohumíně - školní rok 1933/1934.
Státní okresní archiv Karviná, fond Reálné gymnázium (německé) Nový Bohumín

38.
Třídní katalog 8. třídy Německého reálného gymnázia v Novém Bohumíně - školní rok 1935/1936.
Státní okresní archiv Karviná, fond Reálné gymnázium (německé) Nový Bohumín

39.
Svatební oznámení Mary hraběnky Larisch-

Mönnich a hraběte Filipa z Thurn Taxisů a Valsassina - Como Vercelli.
Státní okresní archiv Karviná, fond Sběrka archiválií

40.
Úmrtí oznámení Jana hraběte Larisch-Mönnicha.
Státní okresní archiv Karviná, fond Sběrka archiválií

Karvinské zámky

41.
Plán na přístavbu portálu k zámku Solca z roku 1905.
Státní okresní archiv Karviná, fond Archiv města Karvinná

42.
Návrhy interiéru zámku Solca.
Státní okresní archiv Karviná, fond Sběrka archiválií

43.
Průvodní zpráva pro kolaudační řízení stavby adaptace budovy bývalého zámku na Ústav národního zdraví v Karviné-Solci.
Státní okresní archiv Karviná, fond Okresní národní výbor Fryštát

44.
Stanovení výše nákladů na demolici zámku Solca.
Státní okresní archiv Karviná, fond Okresní národní výbor Karviná

45.
Stavební plány - zámek Ráj.
Soukromá sbírka

Dům v Palfau

46.
Plán na stavbu loveckého domu v Palfau v Rakousku z roku 1930.
Archiv OKD a. s., fond Larisch-Mönnichovo centrální ředitelství

Pozemkový majetek a podnikání Larisch-Mönnichů

47.
Vytvoření fideikomisu v r. 1730 - fotokopie.
Státní okresní archiv Karviná, fond Archiv města Fryštát

48.
Marie Terezie dává roku 1743 souhlas k vyjmutí statků Hradce, Rostropice a Bílovic na Těšínsku z komplexu fideikomisních statků a ke koupi statku Stonavy a jejímu začlenění k fideikomisu.
Zemský archiv Opava, fond Královský úřad v Opavě

49.
Listina z 29. září 1747
Jan František Larisch svobodný pán ze Lhoty a Karviné prodává Jiřímu Schelongovi ze Stonavy zahradu blíže vymezenou za 30 tolarů slezských a stanoví roční plat a dávky z ní.

Zemský archiv Opava, fond Královský úřad v Opavě

50.
Výtah z účetních knih statků Jana hraběte Larisch-Mönnicha z roku 1862.
Státní okresní archiv Karviná, fond Okresní úřad Fryštát

51.
Opis fideikomisního protokolu ze srpna 1884.
Státní okresní archiv Karviná, fond Archiv města Karvinná

52.
Situační plán majetku Dr. Jana Larisch-Mönnicha v obci Ráj.
Zemský archiv Opava, Velkostatek Karviná

53.
Soupis majetku Dr. Jana Larisch-Mönnicha.
Zemský archiv Opava, fond Krajský soud Ostrava - firemní spisy

54.
Přehled pozemků a jejich výměr Dr. Jana Larisch-Mönnicha před a po pozemkové reformě.
Archiv OKD a. s., fond Larisch-Mönnichovo ústřední ředitelství

55.
Ověřený duplikát potvrzení horního hejtmanství v Olomouci z roku 1860, kterým se potvrzuje kutací povolení a udělení důlních měř na vrchu Ptáčník v Karviné, stvrzené

roku 1811 horním soudem v Kutné Hoře.
Archiv OKD a.s., fond Larisch-Mönnichovy ústřední ředitelství

56.

Výpis z obchodního rejstříku z 20. února 1939 o stavu firmy Larisch-Mönnichovy uhelné závody a koksárna v Karviné.
Zemský archiv Opava, fond Krajský soud Ostrava - firemní spisy

57.

Opis usnesení Okresního soudu ve Fryštátě, kterým byla povolena změna zápisu vlastníka v pozemkové knize pro katastrální území Karvinná z Dr. Jana Larisch-Mönnicha na Ostravskokarvinské kamenouhelné doly, národní podnik v Ostravě v červenci 1947.
Státní okresní archiv Karviná, fond Okresní národní výbor Fryštát

58.

Část katastrální mapy obce Karviná, zachycuje stav v roce 1894.
Archiv OKD a.s., fond Sběrka katastrálních map

59.

Stanovy podnikové nemocenské pokladny z roku 1889 pro Larisch-Mönnichovy průmyslové podniky, a to: v okrese Bohumín - Rafinerii petroleje v Bohumíně, Zemědělský podnik v Dolní Lutyni, Palímu lihu v Bezdínku (dnes součást Dolní Lutyně), v okrese Fryštát - Parní pilu v Karviné,

Rafinerii lihu v Karviné, Pivovar v Karviné, Palímu lihu v Karviné, Starém Městě, Marklovicích, Žibřidovicích, Zavadě, Horní Suché a Stonavě; v okrese Těšín - Palímu lihu ve Stanislavicích.

Státní okresní archiv Karviná, fond Okresní úřad Fryštát

60.

Pracovní řád Továrny na hliněné zboží v Horní Lutyni.

Státní okresní archiv Karviná, fond Okresní úřad Fryštát

61.

Seznam zaměstnanců Larisch-Mönnichovy parní pily v Karviné z roku 1889.

Státní okresní archiv Karviná, fond Okresní úřad Fryštát

62.

Sdělení o znárodnění Larisch-Mönnichovy rafinerie lihu a octárny v Karvinné a jejím začlenění do národního podniku Slezské závody lihovarské a potravinářské v Opavě z 13. května 1948.

Zemský archiv Opava, fond Krajský soud Ostrava - firemní spisy

63.

Vyhláška o konfiskaci jodových lázní a sanatoria v Darkově a Ráji, včetně zámku v Ráji a lázní Solca v Karvinné z 12. ledna 1946.

Státní okresní archiv Karviná, fond Okresní národní výbor Fryštát

64.

Opis výnosu c. k. slezského berního ředitelství z roku 1858 pro c. k. slezskou zemskou berní komisi, kterým se povoluje továrně hraběte Larisch-Mönnicha v Petrovicích vyrábět sodu a vedlejší produkty z ní.

Státní okresní archiv Karviná, fond Okresní úřad Fryštát

65.

Statut podnikové nemocenské pokladny Larisch-Mönnichovy továrny na sodu v Petrovicích z roku 1889.

Státní okresní archiv Karviná, fond Okresní úřad Fryštát

66.

Výmaz firmy Larisch-Mönnichova cihelna v Horní Suché z obchodního rejstříku.
Zemský archiv Opava, fond Krajský soud Ostrava - firemní spisy

67.

Plán na stavbu dílny na výrobu sudů pro pivovar v Karviné.

Státní okresní archiv Karviná, fond Okresní úřad Fryštát

Kronika rodu Larisch-Mönnichů Františka Josefa Häusslera

68.

Dějiny prastarého šlechtického rodu Larischů, svobodných pánů a hrabat tohoto rodu a rovněž dále pocházejících hrabat z Larisch-Mönnichů svobodných pánů ze Lhoty a Karviné Františka Josefa Häusslera.
Státní okresní archiv Karviná, fond Archiv města Karvinná

69.

Korespondence členů rodiny Larisch-Mönnich a osobního tajemníka JUDr. Jana Larisch-Mönnicha s Františkem Josefem Häusslerem.

Zemský archiv Opava, fond Písemnosti F. J. z Häusslerů

Tato práce si neklade za cíl podat vyčerpávající informace o rodu Larisch-Mönnichů a jeho podnikatelských aktivitách, ale má za úkol provést návštěvníka výstavou a seznámit širokou veřejnost alespoň ve stručnosti s rodem, který sehrál tak významnou roli v dějinách našeho regionu. Pro zájemce o hlubší studium připojujeme seznam základních prací, které jsou Vám, vedle archivních materiálů, k dispozici v badatelně Státního okresního archivu Karviná.

Bílková, P.: K dějinám řepného cukrovaru v Horní Suché v první polovině 19. století, Těšínsko 1978, č. 1, s. 21 - 24.

Häussler, F. J.: Dějiny prastarého šlechtického rodu Larischů, svobodných pánů a hrabat tohoto rodu a rovněž dále pocházejících hrabat z Larisch-Mönnichů svobodných pánů ze Lhoty a Karviné (překlad z německého originálu R. Hrubý - J. Rosin, Karviná 1981, 208 s.)

Hrubý, R.: Dějiny prastarého šlechtického rodu Larischů, svobodných pánů a hrabat tohoto rodu a rovněž dále pocházejících hrabat z Larisch-Mönnichů svobodných pánů ze Lhoty a Karviné, II. díl, Karviná 1992, 106 s.

Týž.: Umístění nejstarších karvinských jam. Těšínsko 1982, č. 2, s. 30 - 32.

Jančar, J.: Světoznámá zaniklá továrna na výrobu zinkové barvy v Petřvaldě, Těšínsko 1969, č. 3, 18 - 22.

Kamenouhelné doly Ostravsko-karvinského revíru, sv. I., Moravská Ostrava 1928, s. 17 - 18.

Korábek, J.: Vývoj pojmenování dolů OKR s přihlédnutím k majetkovým vztahům a organizačním změnám. Slezský sborník, 1964, roč. 62, s. 64 - 92.

Matýsková, M.: Šlechtický rod Laryšové ze Lhoty a na Karviné, pozdější hrabata Larisch-Mönnich, magisterská diplomová práce, Opava 1996, 156 s.

Olszak, R.: Staré průmyslové podniky v Horní Suché. Těšínsko 1982, č. 3, s. 21 - 24; 1983, č. 1, s. 15 - 17.

Týž.: Nezdvořilý monarcha na Karvinsku v r. 1913. Těšínsko 1974, č. 3, s. 25 - 27.

Pilnáček, J.: Rody starého Slezska, 2. vyd., sv. III., Brno 1996, s. 742 - 745.

Pitronová B.: Hraběnka Marie Larischová. Těšínsko 1993, č. 3, s. 6 - 9.

Rebrová, A.: Před 200 lety byla zahájena těžba uhlí na Karvinsku. Těšínsko 1976, č. 4, s. 14 - 16.

Táž.: Zámek Fryštát, Karviná 1998, 94 s.

Táž.: Zaniklý zámek Solca. Těšínsko 1988, č. 3 - 4, s. 47 - 48.

Táž.: Zámek Solca. Vlastivědné listy Severomoravského kraje 1990, č. 2, s. 48.

Táž.: Karvinský pivovar Larisch-Mönnicha. Moravsko-slezský večerník, 20. 11. 1992, s. 6.

Rosin, J.: K počátkům organizovaného dělnického hnutí na Larischových dolech v Karviné. Těšínsko 1982, č. 2, s. 3 - 7.

Řempel, R.: Rakouský císař a pán v Karviné a Dombrově (Doubřavě) a císařské manévry. Těšínsko 1972, č. 3, s. 24.

Spurný, F. a kol.: Hrad, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Severní Morava, Praha 1983, 357 s.

Šlachta, F.: Dějiny hornického města Karviné, Karviná 1937, 180 s.

Výstavu Rod Larisch-Mönnichů na Karvinsku uspořádal Státní okresní archiv Karviná. Námět a scénář Veronika Matroszová. Grafickou úpravu a realizaci výstavy provedl Pavel Žabka se svou firmou Grapis. Vystavené archiválie a fotografie byly z fondů Státního okresního archivu Karviná, Zemského archivu v Opavě a Archivu OKD a. s. v Ostravě. Za jejich zapůjčení děkujeme rovněž pánům Rudolfovi Hrubému a Józefu Chmielovi. Pozvánku vytvořil Petr Tesař. Výstava proběhla ve dnech 3. června 1999 až 28. ledna 2000.

Veronika Matroszová
Rod Larisch-Mönnichů na Karvinsku
Vydal Státní okresní archiv Karviná v roce 1999
Vydání 1.

Náklad 500 výtisků
Foto archiválií a trojrozměrných předmětů Leonard Adamec
Grafická úprava UPGRADE v.o.s., Petr Tesař
Vytisklo nakladatelství Debora, spol. s r.o. Praha
ISBN 80-86388-00-X